

Ein vakinn pressa er besta trygðin fyri demokratii

Í einum dagblaði herfyri vildi Ó.B. hava Útvarp Føroya til at lýsa stöðuna hjá »bátalóttarfólkunum« úr Vietnam sum flýggja undan kommunistiska stýrsinum í landinum.

Eg dugi sjálvandi ikki at siga um Ú.F. tekur uppskot hansara til eftirtekta, men um so er, eigur endiliga ikki at gloymast orsökini til hvi tey gjordust flóttarfolk.

Sum øllum kunnugt endaði hjálandakriggj Fraklands í Vietnam við, at franski generalurin de Castries saman við monnum sínum gav seg yvir til vietnamesarar, eftir at hesir høvdu vunnið tann endaliga bardagan um franska skansan Dien Bien Phu undir leiðslu av navnframa generali teirra Giap. (Viðmerkjast kann í hesum samanhangi um general Giap, at hesin júst ikki hevði nakran alsk til fraklingar aftaná at kona hansara var dripin í franskrari fangalegu).

Amerikumenn stóðu longu tá til reiðar at »taka um endan« aftaná fraklingar og royndu at leggja Suðurvietnam undir seg, ella í hvussu so er, royndu at gera tað til teirra serliga »áhugamál«. Hesar royndir endaðu 20 ár seinni við einum skammiliggum ósigri fyri amerikararar, og sum enn tann dagin idag er eitt blóðandi sár í amerikansku sálini.

Tað sum einahelst gjørdi, at amerikararar taptu kriggið var júst tann vakna pressa. Hvønn dag, ár út og ár inn fingur amerikararar afturvíð kveldkaffinum, bjóðað ræðuligar myndir av meiningleysa kriggi teirra í einum fjarskotnum fátækum landi, har fólkíð aftaná mong krigsár imóti fraklingdum, nú vóru brennd til deyðis — menn, kvinnur og børn — av amerikanskum napalmbumbum.

hetta vakti slíka andstygd í vanliga amerikaranum, at andstöðan imóti hesum ræðleikanum vaks stöðugt, og at enda sigraði. Hetta prógvaði einaferð enn — og mangan síðani — at ein vakinn pressa er besta trygd fyri demokratiið.

Men heygarnir í Pentagon leikaðu øgilla í. Tey sum vildu frið, tey sum vildu stöðga meiningleysu terrorbumbingini og hópmorðunum av verju-

leysum civilistum, vóru av viðgongdum høgarsinnaðum skýrd kommunistar.

Ó.B. sigur m.a.: »Navnið Vietnam hvarv úr tíðindamonopolinum tá amerikararar gövust við royndum teirra at bjarga landinum undan kommunistiskar herku«.

Hertil er at siga: Um amerikararar hildu fram við »bjargingarroyndum« teirra, so hvar ikki bert navnið, men alt Vietnam sum tað var.

Sjálvandi er flóttar-fólkastreymurin av »bátalólkí« úr Vietnam ein sorgarleikur, og áttu amerikumenn sjálvandi at hjálpt meira til fyri at loysa hesar trupulleikar sum teir sjálvir høvdu skapt, istaðin fyri at stinga av, og yvirláta hondlangarar sínar til hevndartiltek vinnarans.

Vietnamesiskir borgarar — oftani av kinesiskum uppruna — streymaðu í túsdatali av landinum, og kostnaðurin at koma sær umborð á onkrar »plimsollara« var eisini høgur.

Orsøkin til, at amerikumenn heldur ikki vunnu sær nakrar sigrar av týðningi undir bardøgum var jú tann, at sjálvt um FNL — stuðlaðir av norðurvietnamesarum — vóru munandi verri útgjördir vápnaðar, høvdu teir tó ein fleiri ferðir hægri moldar enn amerikansku soldatarnir.

FNL bardust fyri sitt egna lands frælsi og frígering frá imperialistunum og vunnu. Amerikumenn høvdu sjáldan áhni um hvi teir vóru staddir í hesum fjarskotna landi, og hvat teir bardust fyri. Sum tíðin leið, vóru hesir so ørkymlaðir av alkoholmisnýtslu og narkotika, at teir høvdu bert eitt í høvðinum, og tað var at sleppa sær heimaftur til USA. Ja tað gjørdist vandamikíð, at vera heryvirmaður á hermótinum, tí fleiri vórðu skotnir av sínum egnum monnum.

Hjá nógvum amerikanskum ungum monnum var einasta liviliga staðið herurin. Orsakað av arbeiðsloysi ímillum nekarar og puertoricanarar (serliga) meldaðu mangir av hesum seg til amerikanska herin, fyri at fáa eina útbúgving (hildu teir) og

annars eina tryggja framtíð. Aftaná stutta politiska heiltváing um tann kommunistiska vandan, vórðu teir so sendir til Vietnam.

Eg sá einaferð eina slíka upptøku av rekruttum í einari sjóvarpssending. Ein sersjantur fortaldi vitt og breitt um kommunismu og sosialismu fyri hesum ungu monnum. Knappliga spyr ein teirra »but what about Sweden« (hvat er Svøríkí?). Sersjanturin misti sjálvandi tráðin, hann hevði sjálvandi ikki roknað við, at nakar teirra kendi nakað til sosialistiska kongaríkið Svøríkí. Men stutt eftir mannaði hann seg upp og segði, at Svøríkí toppaði á listanum við sjálmorðum, orsakað av sosialismuni.

Her er sjálvandi neyðugt at skjóta inn hvi amerikararar høvdu og hava illvilja imóti Svøríkí. Orsøkin eru í minum eygum tvær:

1. Palme gekk sum svenskur ráðharri kravgongu í Stockholm saman við norðurvietnamesarum imóti Vietnamkrignum.

2. Svøríkí lá sum sosialistiskt land langt framanfyri USA í velferð og rikidømi. Og hetta er imóti allari amerikanskari uppfatan. Hetta kann als ikki lata seg gera sambært »the american way of life«. Tað var heldur ikki av ongum, at Palme varð væl eygleiddur av CIA.

Tá amerikararar høvdu sum flest av hermonnum í Suðurvietnam vóru teir 550.000 í tali og alt til fánýtis.

Istaðin fyri at seta hampafólk at stýra Vietnam, settu amerikararar nakrar av teim størstu kriminellu og korrúptu búrhundunum teir kundu fáa hendur á. Ja ein teirra, Cao Cy segðist vera fyrrverandi narkosmuglari. Ovastin fyri Suðurvietnamesiska gestapo Nhu (bróður fyrrverandi forseti Diem) framdi í sínum opiursrúsi hópin av yvirgangi og morðum á andstöðuna, og sigst hesin vera ein av havuðsorsøkunum til at FNL av álvara gjørdi vart við seg. At enda kundi Kennedy, forseti ikki longur góðtaka framferð teirra, og syrgdi fyri einari kollvelting. Søgur vilja vera við, at Kennedy var skelkaður tá

hann frætti, at stjórnskriftið í Saigon hevði fært við sær, at Diem og bróðurin vóru jagstraðir í gotunum í Saigon, koyrdir burtur í einum bili og skotnir.

Well, bjargingarroyndir USA's í Vietnam gjørdist ein stórur og ræðuligur sorgarleikur frá byrjan til enda, og er ikki av enn.

Líka til tað seinasta gjørdur amerikararar fundamental og katastrofal mistøk hernaðarliga og umstingarliga.

Sjálv aftaná at friðaravtalan var undirskrivað í Paris í 1973 royndi Suðurvietnamesiskir forsetin van Thieu av allari meg at basa FNL, men uttan úrslit. Samstundis basti hann allari andstöðu í Suðurvietnam sum royndi at yvirhalda friðaravtalu sambært Paris-sáttmálan.

Men endin var nær.

23. april 1976 sigur amerikanski forsetin Ford: »USA hevur endað sína hjáveru í Vietnam«. Og flest øll minast endan. Helikoptarar flúgva úr húsatekjum til amerikonsk krigsskip útfyri vietnamesisku strondini. Ræðsluslugin fólk heingja seg uppundir hjólupphongini á flogfórum, og detta niður yvir havinum uttanfyri Saigon.

Prisurin á krignum var hesin:

Vietnam: 1 mill. dripin.

USA: 65.000 dripin.

Kostnaður í US-dollarum frá 1965—1973:

165,1 milliard.

Uttan at vilja tað

sjálvt, kastar USA fleiri og fleiri lond í føvningin á kommunismuni. Vietnam var onki undantak. Sum vanligt settu teir bert eina treyt til Suðurvietnamesisku marionettarnar í forsetastólunum: Teir skuldu vera antikommunistar burturav. Alt annað syntis »second hand«.

Nú er sagan gud hjálpi okkum við at endurtaka seg í Nicaragua. Aftur her gjørdur amerikararar klassiska mistakið. Teir hildu Somoza familjuna við ræði, tí hesir jassarnir vóru av argastu kommunistajagstrarum, men samstundis mest korrúpti, órættvisi og ódemokratisku belmenni, nokur bananrepublikk hevur fostrað.

Soleiðis var eisini við Fidel Castro á Cuba. Hann var als ongin kommunistur tá hann tók valdið á Cuba í 1959. Men so skjótt hann nerti við »amerikanska ogn« har meginparturin var mafia-ogn hjá skálkum úr Miami, slóðu amerikararar hondina av honum, stöðgaðu allari innflyting av sukri, og ætlaðu so stutt at oyðileggja Cuba. Hvat annað var hjá Castro at gera enn at venda sær til Sovjetsamveldið?

Hendan sagan kemur tíverri at endurtaka seg ferð eftir ferð, inntil amerikararar viðganga, at risafyrirtekur teirra s.s. United Fruits og ITT ikki hava ognarrættin til londini í Miðamerika.

At Ó.B. citerar okkurt, hann hevur lisið úr »Det Bedste« kann eg ikki reypa mær av, skuldi eg gjørt slíkt, hevði eg í hvussu so er ikki sagt tað fyri nokrum.

Tann seinasti eg hoyrði argaðan við at grunda meiningar og verðaldaruppfatan sína á lesnað úr »Det Bedste« er Ronald Reagan. Tað var dóttir hansara Patti sum gjørdi tað í bók sínar um uppvoksturin í tí Reaganska barnðomsheiminum. Hetta var ikki vælumtøkt í Hvítu Húsum síga keldur.

Apropos Vietnam: Patti luttók sjálf í kravgongunum imóti Vietnamkrignum í sinari tí. Hetta varð sjálvandi ikki serliga væl umtøkt í teirri californisku guvernørbúðini hjá fólkaflokspápanum.

H.N.

Upplestur og sangur úr Finnlands-svenskum

Østen Engström, Sture Egholm og Hans Berndtson eru í lótni í Føroyum og hava skeið við føroyskum sjónleikarum.

Í kveld kl. 8 verður upplestur og sangur úr finnlands-svenskum í Norðurlanda Húsinum.

Tað eru teir triggir Østen Engström, Sture Egholm og Hans Berndtson, sum syngja og lesa.

Hesir triggir eru í lótni í Føroyum og hava sjónleikarskeið við føroyskum sjónleikarum.